

PRAGUE SECURITY STUDIES INSTITUTE (PSSI) / ČERVENEC 2020

INFODEMIE: KORONAVIRUS A KONSPIRACE V ČESKÉ REPUBLICĚ

Autoři:

Jonáš Syrovátka, Šimon Pinkas, Adam Novák a Dominika Urhová

Prague Security
Studies Institute

Sběr dat byl prováděn pomocí nástroje > versus< vyvinutého v rámci Beacon Project realizovaného International Republican Institute.

OBSAH

Úvod	4
Koronavirus a konspirace v České republice	5
Trendy na zkoumaných webech	5
Nejčastěji popisovaná témata	6
Sledované weby	9
Závěr	15

ÚVOD

První případy onemocnění COVID-19 byly z čínského města Wuchan hlášeny v prosinci 2019. Nemoc se ale velmi rychle začala šířit i mimo Čínu – nejdříve v Asii a posléze po celém světě. Světová zdravotnická organizace (WHO) proto v lednu 2020 vyhlásila stav nouze a v březnu byla nákaza COVID-19 označena za globální pandemii.¹ Obavy expertů přitom nezbuzovalo pouze onemocnění samotné, ale také možnost, že jeho dopady budou zhoršovat fámy, polopravdy a konspirace, které se v dnešním nepřehledném informačním prostoru mohou snadno šířit. WHO pro označení této výzvy použila pojem *infodemie*.²

Česká republika vůči této hrozbě rozhodně nebyla imunní, a proto se výzkumníci Prague Security Studies Institute rozhodli začít monitorovat jakým způsobem je téma koronaviru popisováno na webech známých šířením dezinformací a dalšího

sporného obsahu.³ Jejich cílem nebylo pouze v reálném čase mapovat konspirační teorie související s pandemií⁴, ale také obecněji popsat způsoby, jimiž sledované weby o situaci informují. Nastalá situace totiž představovala unikátní možnost zjistit více o jejich fungování, zdrojích a redakčních praktikách.

Studie je rozčleněna do čtyř kapitol. Nejdříve je stručně představena situace v České republice během pandemie a opatření proti šíření nepravdivých zpráv souvisejících s tímto tématem. Ve druhé kapitole jsou obecně popsána zkoumaná data – zejména s ohledem na jejich rozložení v čase. Třetí část se věnuje tématům, jež se během monitoringu objevovala nejčastěji. Čtvrtá a poslední kapitola se zaměřuje na fungování analyzovaných webů a představuje poznatky, které se o nich podařilo získat.

¹ Onemocnění Novým Koronavirem- COVID-19 (coronavirus disease 2019), *Státní Zdravotní Ústav* (http://www.szu.cz/uploads/Epidemiologie/Coronavirus/Zakladni_info/COVID_19_zakladni_informace...4.5.2020.pdf)

² Novel Coronavirus(2019-nCoV) - Situation Report - 13. *World Health Organization* (<https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200202-sitrep-13-ncov-v3.pdf>)

³ Monitorované weby byly vybrány na základě hodnocení iniciativy Konspiratori.sk (<https://www.konspiratori.sk/>)

⁴ Průběžné výstupy výzkumu byly zveřejňovány ve formě newsletterů, které jsou k dispozici na webu Prague Security Studies Institute

V České republice se první případy koronaviru objevily začátkem března u osob, které se vrátily z dovolených na severu Itálie. Během následujících dnů došlo k výraznému nárůstu počtu nakažených, což donutilo vládu k vyhlášení krizového stavu a přijetí opatření výrazně omezujících život v zemi. Ve druhé polovině dubna se šíření nemoci podařilo omezit a začalo postupné uvolňování restrikcí. Vzhledem ke stále se objevujícím novým ohniskům nákazy (v době psaní tohoto textu například na Karvinsku) a nepřiznivému vývoji za hranicemi České republiky by však bylo příliš optimistické předpokládat, že pandemie koronaviru byla překonána.

Již ve chvíli, kdy se objevily první případy nákazy, upozorňovali novináři a experti na skutečnost, že nejistota spojená se šířením neznámé nemoci představuje živnou půdu pro šíření dezinformací, hoaxů a konspirací.⁵ Organizace, které se touto problematikou dlouhodobě zabývají, se proto velmi rychle

adaptovaly na nové podmínky a začaly mapovat dění související s koronavirem. Mimo tohoto výzkumu je možné zmínit například výstupy Bezpečnostního centra Evropského hodnoty⁶ nebo Českých elfů.⁷ V rámci neformální dobrovolnické skupiny COVID19CZ, navrhující IT řešení, jejichž cílem bylo *usnadnit boj s nákazou*, vznikla také iniciativa Dezinfoservis upozorňující na hoaxy a konspirace související s koronavirem.⁸ Šířením nepravdivých zpráv se zabývaly také státní instituce⁹ a provozovatelé sociálních sítí.¹⁰

Jak dokazuje i tento výzkum, ostražitost byla na místě, jelikož konspirační teorie se v souvislosti s koronavirem skutečně objevily. Jejich dopad však byl – možná i díky působení výše zmíněných iniciativ – zřejmě relativně limitovaný.¹¹ Sociologické výzkumy naopak ukázaly, že Češi během pandemie byli relativně optimističtí a důvěřovali krokům, které vláda podnikla.¹²

TRENDY NA ZKOUMANÝCH WEBECH

Výzkum se zaměřoval na zpravodajství osmi vlivných webů známých šířením dezinformací a jiného sporného obsahu.¹³ Mezi březnem a květnem 2020 sledované weby publikovaly 2634 článků věnujících se pandemii.¹⁴ Během března zájem o téma koronaviru skokově narůstal a dosáhl vrcholu v posledním týdnu tohoto měsíce, kdy se celý informační prostor soustředil na vládní opatření související s pandemií. V tomto týdnu se také objevilo nejvíce konspiračních teorií. V následujícím měsíci kononavirus představoval pro sledované weby klíčové téma, kterému věnovaly v publikovaných textech výraznou

pozornost. Teprve koncem dubna – zřejmě v návaznosti na uvolňování vládních opatření – zájem o pandemii začal postupně opadat. Pokles počtu článků věnovaných koronaviru byl nejdříve zřejmý u webů, které vedle komentářů publikují také texty popisující každodenní události (typově Sputnik CZ). Ryze konspirační weby (typově Aeronet) se pandemii věnovaly se stejnou intenzitou ještě o několik týdnů déle. Každopádně na konci května se kononavirus pro všechny sledované weby stal spíše sekundárním tématem (zmiňovaným přibližně ve 20 % všech publikovaných článků).

⁵ Viz například Lži v čase viru, *iHNED* (<https://archiv.ihned.cz/c1-66737620-lzi-v-case-viru>)

⁶ Koronavirus: Kde najít aktuální informace a jak lze pomoci ostatním, *Bezpečnostní centrum Evropské hodnoty* (<https://www.evropskehodnoty.cz/koronavirus-kde-najit-aktualni-informace-a-jak-lze-pomoci-ostatnim/>)

⁷ Mimořádný report: dezinfo-koronavirus, Čeští elfové (<https://cesti-elfove.cz/mimoradny-report-dezinfo-koronavirus/>)

⁸ Iniciativa C19 dezinfoservis, *Seznam Zprávy* (<https://www.seznamzpravy.cz/autor/iniciativa-c19-dezinfoservis-772>)

⁹ Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám působící na Ministerstvu vnitra například zveřejnilo seznam nejčastějších narativů, které se v souvislosti s pandemií objevují na webech šířících dezinformace (<https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/koronavirus-prehled-hlavnich-dezinformacnich-sdeleni.aspx>)

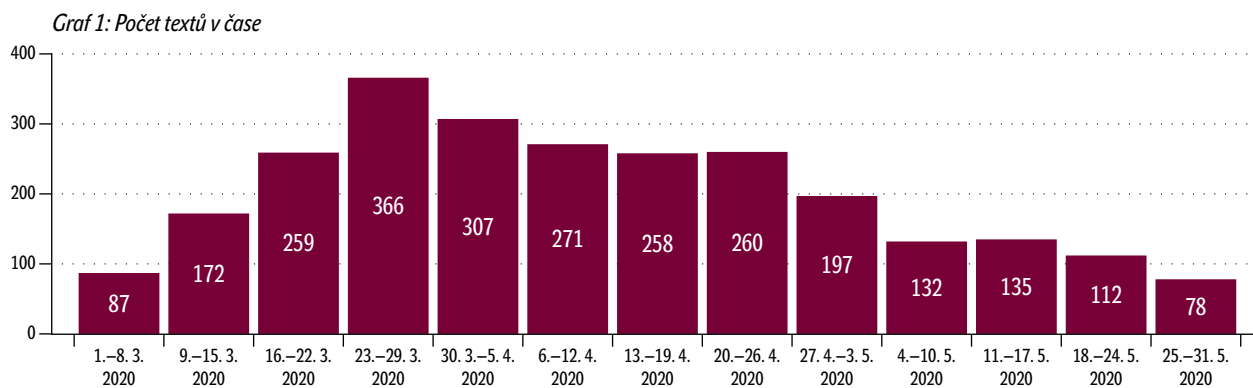
¹⁰ Weby Youtube, Ulož.to a Seznam (zřejmě v reakci upozornění českých státních orgánů) například smazaly video diskuze, během níž populární herec Jaroslav Dušek obhajuje alternativní léčbu koronaviru (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/dusek-video-cthh-koronavirus-sarlatanstvi_2005300604_cib)

¹¹ Koronavirové dezinformace neměly v Česku vážné dopady. Týkaly se uzavřených obcí nebo Evropské unie, *irozhlás* (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/koronavirus-dezinformace-stanne-pravo-karantena_2005281231_zit)

¹² Výzkumný DJ a koronavir, *SIMAR* (<https://simar.cz/vyberove-kousky/zajimave-projekty-v-oblasti-vyzkumu-trhu-a-verejneho-mineni-v-dobe-koronavirove.html>)

¹³ Konkrétně byly sledovány weby AC24, Aeronet, Česko aktuálně, Důležité24, Nová republika, Protiproud, Sputnik CZ a Zvědavce.

¹⁴ Do výzkumu byly zahrnuty texty obsahující slovo *koronavirus*

Zdaleka nejvíce článků (1608) publikoval web Sputnik CZ. Aktivita dalších sledovaných webů byla řádově nižší. Nižší počet publikovaných článků však neznamená menší zájem o téma, ale spíše reflektuje skutečnost, že dané weby celkově publikují méně textů. Jak ukazují údaje v tabulce, míra pozornosti

věnovaná koronaviru byla u většiny sledovaných webů relativně podobná. Výjimku představuje web Důležité24, který byl až do poloviny dubna zcela neaktivní, a portál Aeronet, jenž se toto téma zřejmě snažil maximálně vytěžit.

Tabulka 1. – Počet textů publikovaných na sledovaných webech

Web	Počet textů publikovaných v analyzovaném období celkem	Počet textů věnovaných pandemii koronaviru (%)
AC 24	328	207 (63%)
Aeronet	75	62 (83%)
Česko Aktuálně	868	347 (40%)
Důležité 24	32	12 (36 %)
Nová Republika	492	236 (48%)
Protiproud	124	75 (60%)
Sputnik CZ	2 922	1 608 (55%)
Zvědavce	69	46 (67%)

NEJČASTĚJI POPISOVANÁ TÉMATA

Analyzované weby se soustředily na širokou škálu témat. Obecně lze oblasti, kterým bylo věnováno nejvíce pozornosti, rozdělit na tři kategorie. Zprv se jednalo o popis vývoje situace a přijímaných opatření – jak v České republice, tak v zahraničí. Až na výjimky byly články s tímto tématem spíše popisné a často se opíraly o oficiální zdroje. Další skupinu představují texty věnující se reakci jednotlivých zemí na pandemii. Tyto články byly v mnoha případech názorové a interpretovaly dění tendenčně, tak aby to konvenovalo názorovým pozicím zastávaným daným webem (či případně autorem). Konkrétně se v těchto textech objevovala kritika západních

států a sympatie vůči Rusku a Číně. Třetí kategorii představují konspirační teorie.

Vývoj situace

Stejně jako celý český informační prostor i analyzované weby se zabývaly děním souvisejícím s pandemií. Vývoji situace v České republice se věnovalo 315 článků (tedy 13 % z celkového počtu). Vzhledem k tomu, že tyto články reagovaly na aktuální dění a snažily se o něm pouze – hůře či lépe – informovat, ve většině z nich se neobjevila sporná tvrzení. Konkrétně byla pozornost věnována například výskytu nových případů onemocnění a celkovému počtu nakažených.¹⁵

¹⁵ Česko hlásí první tři vyléčené pacienty s koronavirem, AC24 (<https://ac24.cz/-/cesko-hlasi-prvni-tri-vylecene-pacienty-s-koronavirem>)

Důležité téma představovalo také přijímání opatření proti šíření pandemie¹⁶ a jejich postupné rozvolňování.¹⁷ Poté, co opadlo bezprostřední ohrožení, začaly se sledované weby zabývat také dopady pandemie na ekonomiku.¹⁸

Vzhledem k tomu, že nemoc byla způsobena doposud neznámým virem, pozornost byla věnována i jeho vlastnostem. Toto téma se objevilo ve 101 textech, přičemž většina z nich byla publikována na webu Sputnik CZ. Tyto texty, věnované rozličným tématům od viru samotného až po vývoj možné vakcíny, byly většinou podloženy výroky vědeckých autorit.¹⁹ Relativně často se objevovaly citace vědců z Ruska a Číny.

Část článků se věnovala hodnocení výkonu české vlády v době pandemie, přičemž mezi jednotlivými weby nepanoval jasný konsenzus. Kritické výroky – poukazující zejména na neschopnost vlády řešit dopady viru na ekonomiku – se objevily ve 40 textech.²⁰ Naopak 67 textů vládu chválilo, a to zejména za rychlé zavedení restriktivních opatření, která umožnila situaci zvládnout.²¹

Hodnocení jednotlivých států

Nejčastěji kritizovanou entitou byla Evropská unie zmíněná ve 232 textech (tedy 9 % z celkového počtu). V těchto člancích byla vykreslována jako zbytečná instituce, jež kvůli své těžkopádnosti nezvládla

včas reagovat na nastupující pandemii a nedokázala pomoci členským státům.²² V pozdější fázi monitoringu se objevovaly texty vytykající EU nejednotnost, díky níž nelze situaci efektivně řešit.²³ Zejména na webech Protiproud a Česko aktuálně se v souvislosti s pandemií objevovala také dlouhodobě populární teze tvrdící, že EU (někdy označována jako „4. říše“) je ve skutečnosti zcela ovládána Německem.²⁴

Další negativně vnímanou entitou byly Spojené státy americké zmíněné ve 120 textech (z nichž téměř polovina byla publikována na webu Sputnik CZ). Představitelé USA byli kritizováni za údajně nepodložené obviňování Číny ze zatajování informací o koronaviru.²⁵ Negativního hodnocení se dočkaly také americké úřady, které podle sledovaných webů situaci podcenily a pandemii nezvládají.²⁶ Kritizován byl také sobecký přístup USA, jež během pandemie (na rozdíl od Ruska a Číny) údajně nepomáhaly v ostatních zemích, a naopak se snažily získat zdravotnický materiál či vyvíjenou vakcínu výhradně pro sebe.²⁷

Relativně překvapivá byla skutečnost, že se na sledovaných webech objevilo 68 textů kritizujících slovenskou vládu. Premiér Igor Matovič byl označována za neschopného²⁸ a někteří autoři poukazovali na jeho negativní osobní vlastnosti, které ještě zhoršují situaci.²⁹ Pozornost věnovaná dění na Slovensku pravděpodobně souvisí se tím, že analyzované weby mají podle údajů portálu SimilarWeb mapujícího

¹⁶ Petr Hájek: Zapomenout na sankce kvůli COVID-19? Rusko a Evropa musí bojovat společně, *Sputnik CZ* (<https://cz.sputniknews.com/nazory/2020030211584280-petr-hajek-zapomenout-na-sankce-kvuli-covid-19-rusko-a-evropa-musi-bojovat-spolecne/>)

¹⁷ Vláda zrušila zákaz volného pohybu osob. Češi mohou i do zahraničí, *Sputnik CZ* (<https://cz.sputniknews.com/ceskarepublika/2020042411844008-vlada-zrusila-zakaz-volneho-pohybu-osob-cesi-mohou-i-do-zahranici/>)

¹⁸ Lidí šetřete! Bude hůř: Kalousek vidí ekonomickou budoucnost vlasti černě, *Česko aktuálně* (<https://ceskoaktualne.cz/2020/05/zpravy-z-domova/lidi-se-trete-bude-hur-kalousek-vidi-ekonomickou-budoucnost-vlasti-cerne/>)

¹⁹ Byl objeven nový způsob přenosu koronaviru, *Sputnik CZ* (<https://cz.sputniknews.com/svet/2020051211924991-byl-objeven-novy-zpusob-prenosu-koronaviru/>)

²⁰ Ekonomka Šichtařová prozradila, co se musí stát po pandemii, aby došlo k rozpadu EU. Ve hře je Itálie, *Sputnik CZ* (<https://cz.sputniknews.com/svet/2020042711860206-ekonomka-sichtarova-prozradila-co-se-musi-stat-po-pandemii-aby-doslo-k-rozpadu-eu-ve-hre-je-italie/>)

²¹ Trapasy za časů cholery: Čím hůř, tím líp, doufá kavárna.(...), *Protiproud* (<https://www.protiproud.cz/politika/5002-trapasy-za-casu-cholery-cim-hur-tim-lip-doufa-kavarna-hormon-meni-mysi-na-krysy-znicit-virus-ne-babise-a-zemana-kdy-dostihne-trumpa-falesna-opera-ruslan-a-nato-24-otazky-nemi-zi-karavana-jde-k-oaze.htm>)

²² Salvini: EU je doupě zmijí a hyen. (...), *Nová republika* (<http://www.novarepublika.cz/2020/04/salvini-eu-je-doupe-zmiji-hyen-epidemie.html>)

²³ Petr Robejšek se pustil do generála Pavla a EU kvůli koronaviru, *Sputnik CZ* (<https://cz.sputniknews.com/ceskarepublika/2020051011923059-petr-robejssek-se-pustil-do-general-pavla-a-eu-kvuli-koronaviru/>)

²⁴ Nástup: Krysy vylézají z děr. (...), *Protiproud* (<https://www.protiproud.cz/politika/5024-nastup-krysy-vylezaji-z-der-babis-to-zvladl-nejasne-svetlo-na-konci-tunelu-na-marsala-osvoboditele-maly-prazsky-nacek-nema-v4-nebo-3-pred-tvrdou-zkouskou-dalsi-invaze-kominterna-tiskne-prachy-vydrzime.htm>)

²⁵ Média: Informace o údajném zatajování zpráv o koronaviru ze strany Číny pocházela z USA, *Sputnik CZ* (<https://cz.sputniknews.com/svet/2020050511896443-media-informace-o-udajnem-zatajovani-zprav-o-koronaviru-ze-strany-ciny-pochazela-z-usa/>)

²⁶ Virolog nazval chyby USA a Evropy v boji proti koronaviru, *Sputnik CZ* (<https://cz.sputniknews.com/svet/2020032811726180-virolog-nazval-chyby-usa-a-evropy-v-boji-proti-koronaviru/>)

²⁷ Naši věrní spojenci: USA, Německo a další aneb ponaučení pro chytré, házení hrachu na zeď pro hlupáky, *Nová republika* (<http://www.novarepublika.cz/2020/03/nasi-vernii-spojenci-usa-nemecko-dalsi.html>)

²⁸ Chudáčik Igorko, Česko aktuálně (<https://ceskoaktualne.cz/2020/03/komentare/chudacik-igorko/>)

²⁹ „Napadlo mě, že to píše jeho dcera.“ Matovič oznámil blížící se čas generálů a od uživatelů si vysloužil posměch, *Sputnik CZ* (<https://cz.sputniknews.com/slovensko/2020050311887771-napadlo-me-ze-to-pise-jeho-dcera-matovic-oznamil-blizici-se-cas-generalu-a-od-uzivatelu-si/>)

návštěvnost webových stránek relativně velkou čtenářskou obec i v této zemi.

V souvislosti s pandemií byla vyzdvihována schopnost Číny (73 textů) a Ruska (64 textů) krizovou situaci zvládnout. Většina textů líčících tyto země pozitivně byla publikována na webu Sputnik CZ. Vysoce oceňována byla humanitární pomoc státům zasaženým pandemií – zejména Itálii, USA a Srbsku.³⁰ Na webu Aeronet se dokonce objevilo tvrzení, že čínské dodávky zdravotnických pomůcek *zachránily* Českou republiku.³¹ Zajímavým vývojem prošlo informování o situaci v Rusku, které bylo na začátku monitorovaného období popisováno jako velmi dobře připravené na případné problémy.³² Každopádně poté, co počty nakažených v této zemi začaly rychle stoupat, sledované weby se vývojem tamní situace víceméně přestaly zabývat.

Konspirační teorie

Konspirační teorie se objevily ve 145 článcích (tedy okolo 6 % z celkového počtu), přičemž většina z nich se objevovala nejen v České republice, ale také v zahraničí. V rámci monitorovaného období nebyla zaznamenána žádná konspirační teorie vztahující se výlučně k českým realitám. Jednotlivá témata

konspiračních teorií se při šíření informačním prostorem vyvíjela a byla obohacována o nové motivy a souvislosti.

Konspirátory nejčastěji zmiňovanou osobou (32 textů) byl miliardář a filantrop Bill Gates, který údajně hodlá využít pandemii ke zvýšení svého jmění prodejem vakcín.³³ Podle některých textů mělo být součástí jeho plánů i očipování obyvatelstva.³⁴ Z využití pandemie ke zvýšení kontroly nad obyvatelstvem pomocí čipů byl obviňován nejen Gates, ale také vágněji definované globální elity, jejichž cílem má údajně být nastolení nového světového řádu.³⁵

Další populární konspirační teorie (zmněna ve 21 textech), která se poprvé objevila v ruském informačním prostoru, tvrdila, že virus byl vyvinut v USA a má sloužit jako biologická zbraň proti Číně.³⁶ Objevila se také tvrzení (zmněna v 8 textech), že pandemie byla vyvolána uměle, aby odůvodnila ekonomická opatření potřebná k záchraně kolabujícího světového finančního systému.³⁷ Ke konci monitorovaného období se výhradně na webu Aeronet začaly objevovat antisemitské konspirační teorie (zmněny v 15 textech) tvrdící, že tajné židovské spolky pandemii zneužijí k vyhlazení bílé rasy a získání kontroly nad zadluženými národními státy.³⁸

³⁰ Srbský prezident Vučić vyjádřil vděk Vladimíru Putinovi za pomoc Ruska v boji proti pandemii covid-19, *Sputnik CZ* (<https://cz.sputniknews.com/sve-t/2020051511946310-srbsky-prezident-vucic-vyjadril-vdek-vladimiru-putinovi-za-pomoc-ruska-v-boji-proti-pandemii/>)

³¹ Američané rozehráli v ČR zpravodajskou hru nejen proti Rusku, ale současně i proti Číně! (...) *Aeronet* (<https://aeronet.cz/news/američané-rozehráli-v-cr-zpravodajskou-hru-nejen-proti-rusku-ale-současne-i-proti-číně-ministr-zahranici-tomas-petrické-vyzval-k-zahajeni-vysetro-vani-cíny-kvůli-utajování-informací-o-coronaviru/>)

³² Západ nechápavě zírání na „ruský zázrak“: Proč největší země světa epidemii zvládá? (...) *Protiproud* (<https://www.protiproud.cz/politika/4992-zapad-nechapave-zira-na-rusky-zazrak-proc-nejvetsi-zeme-sveta-epidemii-zvlada-neschopny-brusel-je-v-komatu-udrzi-se-v4-nejmoc-nejsi-zbran-proti-koronaviru-neni-vse-jen-v-nasich-rukach-za-jeden-provaz.htm>)

³³ Když smyšlenka zvítězí, *Zvěděvec*, (<http://www.zvedavec.org/komentare/2020/05/8316-kdyz-smyslenka-zvitezi.htm>)

³⁴ Robert F. Kennedy varuje před Billem Gatesem. Chystá povinné očkování s čipovými průkazy, *AC24* (<https://ac24.cz/-/robert-f-kennedy-varuje-pred-billem-gatesem-chysta-povinne-ockovani-s-cipovymi-prukazy->)

³⁵ Brave New World: Německá vláda předloží do Bundestagu návrh zákona na zavedení imunitních karet pro všechny německé občany, a to podle doporučení Billa Gatese, který totéž v USA nazývá Covid pasy! (...) *Aeronet* (<https://aeronet.cz/news/brave-new-world-nemecka-vlada-predlozi-do-bundestagu-navrh-zakona-na-zavedeni-imunitnich-karet-pro-vsechny-nemecke-obcany-a-to-podle-doporuceni-billa-gatese-ktery-totez-v-usa-nazyva-covid-pasy/>)

³⁶ Koronavirus: Mnoho povyku pro nic? Nebo něco nevíme?, *Nová republika* (<http://www.novarepublika.cz/2020/03/koronavirus-mnoho-povyku-pro-nic-nebo.html>)

³⁷ Europoslanec David šokuje: Koronavirus byl vyroben genovou mutací, někdo z toho těží, *Sputnik CZ* (<https://cz.sputniknews.com/politika/202004171183847-europoslanec-david-sokuje-koronavirus-byl-vyroben-genovou-mutaci-nekdo-z-toho-tezi/>)

³⁸ Americké testovací kity na Covid-19 dodávané do Evropy byly kontaminovány aktivními kmeny Coronaviru, ale britská NHS oznámila, že je nepřestane odebírat a naopak ukončí dodávky testovacích kitů z Číny! (...) *Aeronet* (<https://aeronet.cz/news/americké-testovací-kity-na-covid-19-dodavane-do-evropy-byly-kontaminovány-aktivními-kmeny-coronaviru-ale-britska-nhs-oznámila-ze-je-nepřestane-odebírat-a-naopak-ukončí-dodávky-testovacích-kitů-z-číny/>)

SLEDOVANÉ WEBY

Cílem studie nebylo pouze identifikovat hlavní témata, kterým se sledované weby během pandemie věnovaly, ale také lépe porozumět jejich fungování. Jedna z hlavních otázek, kterou si výzkumníci kladli, se týkala informačních zdrojů, z nichž dané weby čerpají. Sledované platformy se v tomto ohledu lišily – zatímco některé se spoléhaly převážně na vlastní texty, jiné většinu publikovaných článků přebíraly. Další rozdíl panoval v tónu a typu publikovaných článků. Některé weby se snažily budovat zdání

neustrannosti a fakticky korektně informovaly o probíhajících událostech, jiné publikovaly výhradně zaujaté komentáře nebo přímo konspirační teorie. Naopak společnou charakteristikou sledovaných webů byla skutečnost, že se jim během pandemie krátkodobě zvýšila čtenost. Tento fakt je však nutné chápat v kontextu obecně zvýšeného internetového provozu v měsících během, nichž byl běžný život společnosti omezen vládními opatřeními.

Tabulka 2. – Počet návštěv jednotlivých webů ve sledovaném období (dle SimilarWeb)

Web	Čtenost únor	Čtenost březen	Čtenost duben	Čtenost květen
AC24	710 000	980 000	590 000	590 000
Aeronet	630 000	1 800 000	1 250 000	900 000
Česko aktuálně	210 000	340 000	350 000	200 000
Důležité24	45 000	30 000	25 000	20 000
Nová republika	230 000	370 000	330 000	340 000
Protiproud	380 000	630 000	620 000	560 000
Sputnik CZ	2 450 000	3 450 000	3 200 000	3 000 000
Zvědavce	260 000	370 000	350 000	310 000

AC24

Web AC24 je součástí širší sítě platform pro provozování podnikatelem Ondřejem Geršlem. Jeho byznys postavený na šíření zpráv, které se (jak se píše na webu samotném) *jinde nedozvíte*, přináší nezanedbatelné příjmy například z internetové reklamy.³⁹ Tematicky je web AC24 relativně široce rozkročen a věnuje se zprávám z různých oblastí od politiky, přes historii až po zdraví. Pozornosti tohoto webu tak nešla ani pandemie zmíněná ve 207 textech.

Většina z těchto textů (69 % z celkového počtu) se věnovala dění v zahraničí. Relativně častými tématy byla ruská humanitární pomoc Itálii⁴⁰, selhání EU v boji s pandemií⁴¹ a kritika farmaceutického

průmyslu v USA.⁴² Situaci v České republice bylo věnováno pouze 15 % článků, přičemž část z nich komentovala ekonomickou situaci.⁴³ Tematicky byl web relativně nesourodý a v rámci publikovaných textů nelze identifikovat jasnou názorovou pozici.

Nekonzistence zpravodajství webu je způsobena mimo jiné tím, že víceméně nepublikuje originální texty a drtivá většina jeho obsahu byla převzata z jiných zdrojů. V tomto ohledu byla důležitá role Sputniku CZ, z něhož pocházelo 39 % publikovaných textů. Dalším populárním zdrojem byl web První zprávy (13 % publikovaných textů). Občasně se na webu objevily přeložené články z cizojazyčných zdrojů – slovenského webu známého šířením dezinformací

³⁹ Dezinformace jako byznys, *Prague Security Studies Institute* (http://www.pssi.cz/download/docs/751_dezinformace-jako-byznys.pdf)

⁴⁰ „Budeme vždy vděční Ruské federaci.“ Jak v Itálii přivítali Ruská letadla s pomocí?, AC24 (<https://ac24.cz/-/budeme-vzdy-vdecni-ruske-federaci-jak-v-italii-privitali-ruska-letadla-s-pomoci->)

⁴¹ Srbsko a Itálie: Evropská unie zažívá selhání za selháním, AC24 (<https://ac24.cz/-/srbsko-a-italie-evropska-unie-zaziva-selhani-za-selhanim>)

⁴² Farmaceutický průmysl roky bral peníze určené na výzkum pandemií a používal je pro vytváření zisku, AC24 (<https://ac24.cz/-/farmaceuticky-prumysl-roky-bral-penize-urcene-na-vyzkum-pandemii-a-pouzival-je-pro-vytvareni-zisku>)

⁴³ Markéta Šichtařová: Záchrana koronakrizy, nebo zbraň hromadného ničení?, AC24 (<https://ac24.cz/-/marketa-sichtarova-zachrana-koronakrizy-nebo-zbran-hromadneho-niceni->)

Hlavné správy⁴⁴, britského bulvárního listu Daily Mail⁴⁵ anebo kanadské organizace Centre for Research on Globalization, mimo jiné propagující konspirační teorie o připravované depopulaci planety.⁴⁶

U většiny textů publikovaných na webu AC24 není uveden autor. Jednou z mála výjimek byly

komentáře ekonomky Markéty Šichtařové (celkem publikováno 7) zdůrazňující, že česká koruna usnadní překonání ekonomických problémů způsobených koronavirem.⁴⁷

Graf 2: AC24

Původní texty/neuveden zdroj – 82

Převzato z domácích zdrojů – 112 (z toho: Sputnik – 81 | První zprávy – 27)

Převzato ze zahraničních zdrojů – 13

Aeronet

Web Aeronet patří mezi nejznámější weby šířící dezinformace. Tato skutečnost byla způsobena tím, že tento web dokonale splňuje stereotypní představu o platformě šířící dezinformací. Velkou pozornost například vzbuzoval fakt, že nelze snadno dohledat provozovatele webu. Teprve nedávno se díky investigativní práci novinářů podařilo zjistit, že web provozuje neúspěšný podnikatel v IT Marek Pešl, který se před věřiteli skrývá na Slovensku. Aeronet také přitahoval pozornost jasně deklarovanou politickou pozicí (před volbami například dává svým čtenářům doporučení koho volit a již více než rok kritizuje předsedu SPD Tomia Okamuru) a snahou ovlivnit veřejné dění více či méně sofistikovanými konspiračními teoriemi, které mají často výrazný antisemitský podtón. Tento web publikoval celkově 62 článků o koronaviru. Počet textů věnovaných tomuto tématu se v průběhu sledovaného období příliš neměnil. Tím se Aeronet, zřejmě se snažící krizovou situaci maximálně zužitkovat, lišil od ostatních sledovaných webů, které o pandemii zpravidla psaly nejvíce koncem března a posléze jejich zájem o toto téma klesal.

Na webu Aeronet jsou publikovány relativně dlouhé texty konspirativního charakteru věnující se více tématům. V publikovaných článcích

se často objevovala snaha ukázat dopad zahraničních událostí na českou politiku. Například prohlášení amerického ministra zahraničí Mikea Pompea odsuzující kybernetické útoky na české nemocnice bylo interpretováno jako výhrůžka Rusku, které se tímto krokem rozhodlo reagovat na odstranění sochy maršála Ivana S. Koněva.⁴⁸ V 15 textech se objevily antisemitské konspirační teorie spojující pandemii s intrikami tajných židovských organizací. Různé – často vzájemně si protirečící – konspirační teorie se objevily přibližně v 60% článků, které ve sledovaném období web Aeronet publikoval, což bylo nejvíce ze všech analyzovaných webů.

Texty vycházející na Aeronetu nejsou podepsány, ale vzhledem k jejich podobnému stylu lze předpokládat, že je píše jeden člověk. A to člověk s relativně velkým přehledem o domácím a světovém dění, který své články prokládá odkazy na celou řadu různých zahraničních zdrojů. V textech publikovaných na webu se také relativně často objevují odkazy na anonymní zdroje ze státního aparátu. Aeronet publikuje výhradně vlastní texty a nepřebírá obsah z jiných webů.

⁴⁴ „Zůstaňte doma! Mnoho lidí ještě nepochopilo stupeň nebezpečí,“ uvedl italský lékař, AC24 (<https://ac24.cz/-/zustante-doma-mnoho-lidi-jeste-nepochopilo-stupen-nebezpeci-uvvedl-italsky-lekar#>)

⁴⁵ Mohou za koronavirus mimozemšťané? Vědkyně z Británie tvrdí, že přišel na Zemi z vesmíru a šíří se větrem, AC24 (<https://ac24.cz/-/mohou-za-koronavirus-mimozemstane-vedkyně-z-britanie-tvrdí-ze-prisel-na-zemi-z-vesmiru-a-síri-se-vetrem#>)

⁴⁶ Pandemie koronaviru COVID-19. Přijde kontrola každého člověka? Skutečným nebezpečím je „Agenda ID2020“, AC24 (<https://ac24.cz/-/pandemie-koronaviru-covid-19-prijde-kontrola-kazdeho-cloveka-skutecnym-nebezpecim-je-agenda-id2020-#>)

⁴⁷ Markéta Šichtařová: Koronáč to rozsekl, zaplatpámbu za českou korunu, AC24 (<https://ac24.cz/-/marketa-sichtarova-koronac-to-rozsekl-zaplatpambu-za-ceskou-korunu>)

⁴⁸ Mike Pompeo vyslal výhrůžku všem státům, aby se nepokoušely útočit na zdravotnické infrastruktury amerických spojenců, jako je právě Česká republika! (...), Aeronet (<https://aeronet.cz/news/mike-pompeo-vyslal-vyhruzku-vsem-statum-aby-se-nepokously-utocit-na-zdravotnicke-infrastruktury-americky-ch-spojencu-jako-je-prave-ceska-republika-americke-ministerstvo-zahranici-vydalo-prohlaseni/>)

Česko aktuálně

Doménu webu Česko aktuálně, jehož cílem je přinášet *alternativní zpravodajství bez cenzury*, vlastní slovenská společnost MELMAK. Pandemii koronaviru se tento web věnoval ve 347 článcích.

Většina textů (60% z celkového počtu) popisovala dění v zahraničí. Web se relativně často věnoval situaci na Slovensku (zmíněna v 50 textech) a jedním z jeho výrazných témat byla kritika tamních vládních opatření – zejména zavedené karantény.⁴⁹ V souvislosti s děním v Německu se na webu objevilo několik zpráv kritických vůči muslimským migrantům, kteří údajně nedodržují nařízená opatření.⁵⁰ Texty věnované situaci v České republice (30% z celkového počtu) byly spíše informativního charakteru a relativně nestranně popisovaly aktuální dění. Konspirační teorie se objevily v 5% textů. Mimo jiné opakovaly tezi, podle níž byl koronavirus zavlečen do Číny americkými vojáky.⁵¹

Graf 3: Česko aktuálně

Původní texty/neuveden zdroj – 107

Převzato z domácích zdrojů – 98 (z toho: Sputnik – 16 | Parlamentní listy – 14 | Protiproud – 9)

Převzato ze zahraničních zdrojů – 142 (z toho: Voice of Europe – 25 | Express – 13 | Netky – 11)

Důležité24

Web Důležité24 funguje od roku 2018 a oproti ostatním analyzovaným platformám je relativně marginální. Do výzkumu byl zařazen, jelikož podle některých výzkumníků představuje součást sítě platform vyvořených Ondřejem Geršlem, šéfredaktorem webu AC24.⁵⁴ Portál Důležité24, který začal být aktivní až v druhé polovině dubna, publikoval 12 textů věnujících se pandemii.

Většina publikovaných textů popisovala dění v zahraničí a byla převzata z jiných serverů – například ze slovenského webu Hlavné

Web část publikovaných textů přebíral ze zahraničních zdrojů. Jednalo se například o anglicko-jazyčný web Voice of Europe (25 textů), na němž se objevují antiislámské texty a konspirační teorie⁵², portál Remix, přinášející informace z regionu střední Evropy (9 textů), nebo anglický deník Express (13 textů), publikující mimo jiné pseudovědecké články.⁵³ Vzhledem k zájmu webu o dění na Slovensku není příliš překvapivé přebírání obsahu z tamních zdrojů – konkrétně se jednalo o portál Netky (11 textů) a Hlavné správy (8 textů). Z českých webů byly relativně pravidelně přebírány komentáře z portálu Protiproud (celkově 9 textů).

U většiny textů nebyl uveden autor. Celkem 9 článků přeložil spisovatel Lubomír Man, jenž spolupracuje také s jinými weby šířícími dezinformace. Web zveřejnil 7 komentářů amerického ekonoma Paula C. Robertse věnovaných zejména situaci v USA.

správy nebo portálu Otevři svou mysl. Konspirační teorie objevující se na tomto webu byly specifické svou extrémností. Například v jednom z textů se objevilo nejen tvrzení o tom, že miliardář Bill Gates využije koronavirus k očipování populace, ale také konspirační teorie o původu bývalého amerického prezidenta Baracka Obamy a útěku Adolfa Hitlera do Argentiny.⁵⁵ Vyhraněnost v kombinaci s nízkou aktivitou zřejmě představuje jeden z hlavních důvodů malého dosahu tohoto webu.

⁴⁹ Denis s onemocněním Covid 19: Můžete nás sledovat. Nevím, co z toho máte, ale připomíná mi to systém 30 – 40 let dozadu, *Česko aktuálně* (<https://ceskoaktualne.cz/2020/04/slovensko/denis-s-onemocnenim-covid-19-muzete-nas-sledovat-nevim-co-z-toho-mate-ale-pripomina-mi-to-system-30-40-let-dozadu/>)

⁵⁰ Muslimové v Berlíně zcela ignorovali karanténu a sešli se jejich stovky v ulicích + VIDEO, *Česko aktuálně* (<https://ceskoaktualne.cz/2020/04/islamsky-stat/muslimove-v-berline-zcela-ignorovali-karantenu-a-sesli-se-jejich-stovky-v-ulicich-video/>)

⁵¹ P.C.Roberts: Spor nad otázkou kdo je za koronavirus zodpovědný, nabírá na síle, *Česko aktuálně* (<https://ceskoaktualne.cz/2020/04/blog/p-c-roberts-spor-nad-otazkou-kdo-je-za-koronavirus-zodpovedny-nabira-na-sile/>)

⁵² Voice of Europe, *Media Bias/Fact Check* (<https://mediabiasfactcheck.com/voice-of-europe/>)

⁵³ Daily Express, *Media Bias/Fact Check* (<https://mediabiasfactcheck.com/daily-express/>)

⁵⁴ Fake news & 5G na českém internetu, *Institut pro politiku a společnost* (<https://www.politikaspolecnost.cz/wp-content/uploads/2019/11/Fake-news-5G-na-%C4%8Desk%C3%A9m-internetu-IPPS.pdf>)

⁵⁵ Bude falešná pandemie spláchnuta tajnými vesmírnými silami? Zdrucující informace, *Důležité24* (<https://zpravy.dt24.cz/veda/bude-falesna-pandemie-splachnuta-tajnymi-vesmirnymi-silami-zdrucujici-informace/>)

Nová republika

Web Nová republika je úzce spjat s osobou europoslance Ivana Davida, který jej v roce 2013 založil. Tento portál, zpravidla publikující názorové texty, věnoval pandemii koronaviru 236 článků.

Většina textů (49 % z celkového počtu) popisovala dění v zahraničí. Velká pozornost byla věnována pomoci, kterou EU poskytne státům zasaženým pandemií.⁵⁶ Z domácích událostí (kterým se věnovalo 33 % textů) bylo častěji než na jiných webech zmiňováno odstranění sochy maršála Ivana S. Koněva během nouzového stavu.⁵⁷ V 11% publikovaných textů se objevily konspirační teorie, které například zpochybňovaly samotnou existenci koronaviru⁵⁸ nebo obviňovaly USA z cíleného zavlečení nemoci do Číny.⁵⁹

Téměř polovina publikovaných textů byla převzata z jiných (zpravidla českých) zdrojů. Tato skutečnost reflektuje snahu webu Nová republika profilovat se jako názorová platforma pro autory se sklony ke konspirativnímu myšlení nebo zastávající radikální názory. Nejčastěji byly texty přebírány z webů První zprávy (18 textů), Vaševěc 21 textů) a Parlamentní listy (18 textů).

U většiny textů publikovaných na webu Nová republika lze dohledat autora. Jedním z nejaktivnějších autorů byl europoslanec Ivan David (28 článků), který se věnoval zejména dění v EU. Dále portál publikoval texty amerického ekonomy Paul C. Robertse (11 textů), spisovatele Lubomíra Mana (7 textů), který také některé články přeložil, nebo bývalého šéfredaktora časopisu Ekonom Zbyňka Fialy (10 textů; většina převzatých z blogu na webu Vaševěc).

Graf 4: Nová republika

Původní texty/neuveden zdroj – 133

Převzato z domácích zdrojů – 100 (z toho: Vaše věc – 21 | První zprávy – 18 | Parlamentní listy – 18 | Zvěděvec – 12)

Převzato ze zahraničních zdrojů – 3

Protiproud

Kontrarevoluční magazín Petra Hájka Protiproud byl založen v roce 2013. Na tomto portálu jsou zpravidla publikovány názorové texty. Celkem 75 z nich komentovalo i pandemii koronaviru.

Většina článků (47% z celkového počtu) se zabývala děním v zahraničí. Často zmiňovaná byla údajná snaha EU využít pandemii k zavedení některých opatření souvisejících zejména s oblastí

migrace.⁶⁰ Při komentování domácí situace (které se věnovalo 30% textů) autoři článků zastávali různé názorové pozice. Zatímco v některých komentářích byla vládní opatření označovaná za přehnaná⁶¹, v jiných byla činnost vlády hodnocena pozitivně.⁶² V souvislosti s pandemií se také objevily návrhy na zastavení či omezení financování českých neziskových organizací státem.⁶³ Přibližně čtvrtina publikovaných textů

⁵⁶ Mládek: Vítězí EU a Češi mohou zaplakat, *Nová republika* (<http://www.novarepublika.cz/2020/04/mladek-vitezi-eu-cesi-mohou-zaplakat.html>)

⁵⁷ Pražská špina se vypořádala s maršálem, který Prahu uchránil před osudem Varšavy, *Nová republika* (<http://www.novarepublika.cz/2020/04/prazska-spi-na-se-vyporadala-s-marsalem.html>)

⁵⁸ Když smyšlenka zvítězí, *Nová republika*, (<http://www.novarepublika.cz/2020/05/kdyz-smyslenka-zvitezi.html>)

⁵⁹ P. C. Roberts: Spor nad otázkou odpovědnosti za koronavirus nabírá na síle, *Nová republika* (<http://www.novarepublika.cz/2020/04/p-c-roberts-spor-nad-otazkou.html>)

⁶⁰ Dostali jsme od Bruselu „migrantský flastr“: Zálaha na další kvóty? (...), *Protiproud* (<https://www.protiproud.cz/politika/5021-dostali-jsme-od-bruselu-migrantsky-flastr-zaloha-na-dalsi-kvoty-nechali-jsme-rakusany-a-madary-ve-stychu-i-reky-s-kudlou-v-zdech-falesna-blokada-turci-radi-v-tiche-dohode-s-bruselem-invaze-naplno-pokracuje.htm>)

⁶¹ Václav Klaus: Musíme začít normálně fungovat. (...), *Protiproud* (<https://www.protiproud.cz/politika/5091-vaclav-klaus-musime-zacit-normalne-fungovat-nejnebezpecnejsi-dusedek-pandemie-prilis-vysoka-cena-za-karantenu-dlouhodobe-uvazovani-chybi-devatero-ukolu-pro-napravu-starejme-se-o-nasi-budoucnost.htm>)

⁶² Konečně máme zase hranice: Zrovna 15. března! (...), *Protiproud* (<https://www.protiproud.cz/politika/4986-konecne-mame-zase-hranice-zrovna-15-brezna-nemka-lejnova-prska-prideli-nam-kvoty-na-mrtve-solidarne-s-italii-babis-doopravdy-maka-psychoza-a-schiza-kavarny-ct-musi-byt-znicena-necekejme-jen-na-stat.htm#>)

⁶³ Epidemie odhalila: Proč potřebujeme Protiproud. (...), *Protiproud* (<https://www.protiproud.cz/politika/5036-epidemie-odhalila-proc-potrebujeme-protiproud-a-proc-alternativa-zije-a-hlavni-proud-umira-cenzura-a-lez-politicke-korektnosti-seznam-aktualne-a-dalsi-hnizda-profionalnich-diletantu-novinar-nebo-udavac.htm>)

obsahovala konspirační teorie, která často souvisely s EU.⁶⁴

Komentáře sice byly zpravidla původní, ale web také přebíral některé texty ze zahraničních zdrojů, a to včetně ruských (z nichž bylo převzato 18% publikovaných textů). Konkrétně se jednalo o zpravodajské weby Vzgljad, Katjuša, Cargrad a think-tank Nadace pro strategickou kulturu.

Graf 5: Protiproud

Původní texty/neuveden zdroj – 41

Převzato z domácích zdrojů – 16 (z toho: Institut Václava Klause – 5)

Převzato ze zahraničních zdrojů – 20 (ruskojazyčné zdroje – 14)

Sputnik CZ

Web Sputnik CZ je českou pobočkou informační agentury Sputnik, která je provozována ruskou státní agenturou Rossiya Segodnya. Formou svého zpravodajství se Sputnik CZ snaží přiblížit standardním médiím a publikuje širokou paletu zpráv věnujících se různým oblastem od politiky po kulturu. Tato skutečnost se odrazila i na vysokém počtu textů věnovaných pandemii, kterých bylo celkově 1608.

Mírně převažoval počet textů popisujících dění v zahraničí (46% publikovaných textů) přičemž hlavní pozornost byla věnována situaci v Číně, Rusku, USA a na Slovensku. Sputnik CZ věnoval velkou pozornost humanitární pomoci Ruska zemím zasaženým pandemií. Články věnované tomuto tématu byly často doplněny fotogaleriemi⁶⁵ nebo videi.⁶⁶ Zpracování této problematiky opět potvrzuje, že web Sputnik CZ není nezávislým médiem, ale nástrojem zahraniční politiky ruského státu. Oproti tomu články věnované situaci v České republice (37% publikovaných textů) byly z drtivé většiny psány neutrálním jazykem a fakticky

Nejvíce textů napsal šéfredaktor webu Petr Hájek (11 textů), v jehož komentářích se nejčastěji objevovaly konspirační teorie, ale také pozitivní hodnocení kroků české vlády. Dalšími autory byl Ivan Poledník (4 texty), Petr Hampl (3 texty), Michal Semín (3 texty) a Václav Klaus st. (3 texty).

korektní. Během sledovaného období se na webu objevilo pouze minimum textů obsahujících konspirační teorie. Na druhou stranu nelze zpravodajství webu označit za bezproblémové, jelikož v přibližně 10% publikovaných textů se objevovaly například zavádějící nadpisy⁶⁷ nebo byl používán expresivní jazyk.⁶⁸

Drtivá většina textů publikovaných na webu Sputnik CZ byla originálních, z jiných zdrojů bylo převzato pouze 75 článků (přibližně 20% z tohoto počtu tvořily souhrny rozhovorů publikovaných na webu Parlamentní listy⁶⁹). Ve zpravodajství tohoto webu hrála relativně důležitou roli sociální média, která byla citována v 18% článků. Někdy šlo o citace profilů politických činitelů, ale v jiných případech posloužila marginální potyčka ve facebookové diskuzi jako téma pro samostatný článek.⁷⁰

Pouze u 7% publikovaných textů byl uveden autor. Nejaktivnějšími autory byli Vladimír Franta (31 textů), Alena Novotná (19 textů) a Jana Petrova (18 textů). Již zmíněné praktiky neslučující se se zásadami novinářské etiky se objevovaly výrazně častěji u autorských

⁶⁴ Loupežníci na Václaváku jako předvoj zla: Hřib a Lejnová ve stejném rytmu. (...) *Protiproud* (<https://www.protiproud.cz/politika/5053-loupeznici-na-vac-lavaku-jako-predvoj-zla-hrib-a-lejnova-ve-stejnem-rytmu-nemecko-chysta-kradez-tisicileti-dostane-nas-konecne-na-kolena-to-hlavni-teprve-prijde-musime-rychle-pryc-najdeme-odvahu.htm>)

⁶⁵ Návrat ruských vojenských odborníků z Itálie, *Sputnik CZ* (<https://cz.sputniknews.com/foto/2020051611954484-navrat-ruskych-vojenskych-odborniku-z-italie/>)

⁶⁶ Rusko vysílá nejlepší virology, aby pomohli Itálii. Do země odletělo devět ruských letadel, *Sputnik CZ* (<https://cz.sputniknews.com/sve-t/2020032211694162-rusko-vysila-nejlepsi-virology-aby-pomohli-italii-prvni-dve-z-deviti-letadel-jsou-jiz-na-ceste/>)

⁶⁷ "ČR je v krizi, vás zajímají jen politické sr*čky." Fiala rozhněval Čechy. Zase kritizoval Babiše, který radí Trumpovi, *Sputnik CZ* (<https://cz.sputniknews.com/ceskarepublika/2020032911728073-cr-je-v-krizi-vas-zajimaji-jen-politicke-srcky-fiala-rozhneval-cechy-zase-kritizoval-babise-ktery/>)

⁶⁸ "V časech, kdy všude umírají lidé, to může vymyslet jen bezmozek." ČT vytočila mediálního experta Štěpánka, *Sputnik CZ* (<https://cz.sputniknews.com/ceskarepublika/2020032511706581-v-casech-kdy-vsude-umiraji-lide-to-muze-vymyslet-jen-bezmozek-ct-vyotocila-medialniho-experta/>)

⁶⁹ Generál Šedivý o nové realitě po koronaviru: Evropa by měla začít přehodnocovat přístup k takzvaným lidským právům, *Sputnik CZ* (<https://cz.sputniknews.com/politika/2020041911821858-general-sedivy-o-nove-realite-po-koronaviru-evropa-by-mela-zacit-prehodnocovat-pristup-k-takzvanym/>)

⁷⁰ "S tebou se nemůžu měřit, stovky milionů jsem si nenakradl." Sociolog Hampl tvrdě účtoval s Topolánkem, *Sputnik CZ* (<https://cz.sputniknews.com/ceskarepublika/2020041211793169-s-tebou-se-nemuzu-merit-stovky-milionu-jsem-si-nenakradl-sociolog-hampl-tvrde-uctoval-s-topolankem/>)

článků. Tato skutečnost není příliš překvapivá, protože tyto texty mají zpravidla formu komentářů nebo rozhovorů. Samotná redakce webu si je potenciální

problematičnosti těchto příspěvků zřejmě vědoma, a proto k nim přidává zmínku, že názor autora se nemusí ztotožňovat s postojem redakce.

Graf 6: Sputnik CZ

Původní texty/neuveden zdroj – 1545

Převzato z domácích zdrojů – 53 (z toho: Parlamentní listy – 17)

Převzato ze zahraničních zdrojů – 11

Zvědavec

Web Zvědavec funguje v českém informační prostoru již od roku 1999 a je tak nejstarším z analyzovaných portálů. Na tomto webu bylo celkově publikováno 46 článků věnovaných pandemii.

Většina textů (56% z celkového počtu) se zaměřovala na dění v zahraničí, a to zejména ekonomické situaci v USA.⁷¹ V článcích věnovaných situaci v České republice (22% z celkového počtu) se relativně často objevovala kritika české vlády.⁷² Přibližně ve třetině publikovaných textů se objevily konspirační teorie, například označující koronavirus za americkou biologickou zbraň⁷³ nebo obviňující miliardáře Billa Gatese z podílu na šíření nemoci.⁷⁴

Zhruba polovina textů publikovaných na tomto webu byla převzata z jiných (zpravidla zahraničních) zdrojů. Celkem 5 textů pocházelo ze stránek ruského think-tanku Nadace pro strategickou kulturu známého šířením konspiračních teorií.⁷⁵ Dále web publikoval 3 texty již výše zmíněné kanadské neziskové organizace Centre for Research on Globalization.⁷⁶ Texty napsané českými autory byly zpravidla původní.

Nejaktivnějším autorem byl publicista Jan Vítek, který publikoval celkem 6 článků kritických vůči USA.⁷⁷ Dalšími autory byli Michal Brand (4 texty) označující koronavirus za biologickou zbraň⁷⁸ a spisovatel Lubomír Man, jehož 3 texty se věnovaly převážně domácí situaci.⁷⁹

Graf 7: Zvědavec

Původní texty/neuveden zdroj – 25

Převzato z domácích zdrojů – 5

Převzato ze zahraničních zdrojů – 19 (z toho: Nadace pro strategickou kulturu (RU) – 5)

⁷¹ Extra špatná dobrá zpráva, *Zvědavec* (<http://www.zvedavec.org/komentare/2020/05/8295-extra-spatna-dobra-zprava.htm>)

⁷² Operace rouška, *Zvědavec* (<http://www.zvedavec.org/prispevky/2020/04/8262-operace-rouska.htm>)

⁷³ Pohadka o pokažených netopyrachs, kteří zničili svět, *Zvědavec* (<http://www.zvedavec.org/komentare/2020/04/8267-pohadka-o-pokazenych-netopyrach-keri-znicili-svet.htm>)

⁷⁴ Bill Gates: „My nechceme mít moc vyléčených lidí“, *Zvědavec* (<http://www.zvedavec.org/komentare/2020/04/8279-bill-gates-my-nehceme-mit-moc-vylecenyh-lidi.htm>)

⁷⁵ An Unfounded Foundation, *EUvsDisinfo* (<https://euvsdisinfo.eu/an-unfounded-foundation/>)

⁷⁶ Global Research, *Media Bias/Fact Check* (<https://mediabiasfactcheck.com/global-research/>)

⁷⁷ Když smyšlenka zvítězí, *Zvědavec* (<http://www.zvedavec.org/komentare/2020/05/8316-kdyz-smyslenka-zvitezi.htm>)

⁷⁸ Koronavirus: Mnoho povyku pro nic? Nebo něco nevíme? *Zvědavec* (<http://www.zvedavec.org/komentare/2020/03/8227-koronavirus-mnoho-povyku-pro-nic-nebo-neco-nevime.htm#>)

⁷⁹ Pražská špina se vypořádala s maršálem, který Prahu uchránil před osudem Varšavy, *Zvědavec* (<http://www.zvedavec.org/komentare/2020/04/8264-prazska-spina-se-vyporadala-s-marsalem-ktery-prahu-uchranil-pred-osudem-varsavy.htm>)

ZÁVĚR

Stejně jako jakákoliv jiná krizová situace i pandemie koronaviru představovala příležitost pro platformy šířící dezinformaci. Nejistota a panika totiž představuje ideální živnou půdu pro hoaxy, dezinformace a konspirace, jejichž tvůrci a šířitelé mohou zasáhnout nová publika a zvýšit svůj vliv v informačním prostoru. Z údajů o počtu návštěvníků by se dalo konstatovat, že některým z webů zkoumaných ve studii se toho cíle podařilo dosáhnout. Na druhou stranu však pandemie byla zajímavou příležitostí i pro výzkumníky, kteří během ní mohli naplno využít dovednosti spojené s monitoringem informačního prostoru a ověřováním zpráv, které se v něm objeví, a také zjistit více o platformách šířících dezinformace. Autoři výzkumu se domnívají, že v rámci tohoto projektu se jim podařilo splnit oba tyto cíle.

Studie opět potvrdila, že mezi weby šířícími dezinformace a další sporný obsah panují výrazné rozdíly, které se týkají nejen jejich obsahu ale také fungování. Některé se profilují jako standartní mediální platformy a názorové texty nebo konspirační teorie míchají s – ve větší či menší míře zkrslým – informováním o běžných událostech (Sputnik CZ nebo Česko aktuálně). Jiné se naopak zaměřují výhradně na ideově vyhraněné komentáře (Nová republika nebo Protiproud) nebo konspirační teorie (Aeronet nebo Zvědavce). Liší se i zdroje, z nichž dané weby čerpají. Část z analyzovaných webů tak představuje vstupní bránu pro (dez)informace z jiných informačních prostorů (například ve formě překladů anglických textů na Zvědavci nebo ruských na Protiproudu) nebo posiluje dosah jiných českých platform artikuluujících stejné postoje (typicky AC24, které většinu svého obsahu přebírá z jiných webů). Studie sice tuto informační výměnu částečně zmapovala, ale tok zpráv v českém dezinformačním ekosystému a interakce mezi jeho jednotlivými aktéry je na místě zkoumat i nadále.

Přestože v českých médiích byl konspiračním teoriím o koronaviru věnován relativně velký prostor, studie ukazuje, že na sledovaných webech se jednalo spíše o méně zastoupený žánr (méně než 6% publikovaných textů). Zatímco na některých platformách se konspirace objevovaly ve většině textů, jiné se mu spíše vyhýbaly a manipulovaly méně znatelnými způsoby jako například zavádějícími titulky či emocionálním jazykem. Většina konspiračních teorií se věnovala dění v zahraničí a vůbec nezmiňovala situaci v České republice. Autoři studie se proto domnívají, že věnovat se pouze konspiračním teoriím není dostatečné, ale pozornost by měla být zaměřena i na témata, která se weby šířící dezinformace snaží vnést do společenské debaty. Při hodnocení domácí situace se tyto platformy rozcházejí, ale jejich zahraničně politická orientace byla relativně jasná. Nejvýraznějším zaznamenaným motivem totiž byla kritika Evropská unie objevující se v 9% textů. Často byly kritizovány také Spojené státy americké. Rusko a Čína byly zpravidla zmiňovány v pozitivním kontextu. Je však nutné připomenout, že se tak dělo relativně méně často (počet textů chválících Čínu se například příliš nelišil od počtu textů kritizujících slovenskou vládu) a ne na všech analyzovaných webech. Dalo by se tedy říct, že platformy šířící dezinformace a sporný obsah se sice shodnou na nepříteli, ale již nejsou schopny definovat společné pozitivní cíle.

I tato skutečnost by měla být zvažena při hodnocení potenciálu těchto webů zasahovat do veřejné debaty nebo domácí politiky. Hodnocení vlivu těchto webů na českou společnost během pandemie je sice nad rámec studie, avšak autoři nemohou nezmínit, že v tomto období vzrostla důvěra obyvatelstva ve vládu a neobjevily se případy násilí či nepokojů vyvolaných konspiračními teoriemi. Dá se tedy říci, že Česká republika první vlnu infodemie – i díky nasazení občanské společnosti – přečkala ve zdraví.

Prague Security Studies Institute
Pohořelec 6, 118 00 Prague 1
Czech Republic
Tel./fax: +420 233 355 735
pssi@pssi.cz
www.pssi.cz